УДК 811.161.2(075.8)
Н 19

Рекомендовано вченими радами Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (протокол № 4 від 25 квітня 2017 р.) та Науково-дослідного інституту українознавства (протокол № 4 від 27 квітня 2017 р.).

Рецензенти:

А. К. Мойсієнко, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та прикладної лінгвістики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

В. Ф. Погребенник, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

І. Ю. Шкіцька, доктор філологічних наук, професор кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету;

А. В. Ціпко, кандидат філологічних наук, завідувач відділу української філології Науково-дослідного інституту українознавства;

В. Б. Кухарська, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та іноземних мов Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя.

Н 19

Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Українська мова для іноземців. Практикум (Рівні В1–В2) / Л. Т. Назаревич, Н. І. Гавдида. — 2-е видання; змінене й доповнене. — Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2017. — 212 с.

ISBN 978-617-7331-43-7

Пропонований підручник містить 17 розмовних тем, розширений українсько-англійський словник, запитання до текстів, ілюстрації, таблиці для вивчення граматики української мови, а також різнотипні вправи на закріплення теоретичних знань і комунікативних навичок.

Для англомовних іноземців, які вже опанували початковий рівень української мови (А1), студентів-іноземців вищих навчальних закладів та викладачів української мови як іноземної, російськомовних громадян різних країн, українців, які народилися та проживають поза межами України, а також тих, хто прагне вивчити українську мову самостійно.

УДК 811.161.2(075.8)

ISBN 978-617-7331-43-7

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

У світі з кожним роком зростає інтерес до української мови та збільшується кількість охочих її вивчати. Відповідно виникає потреба методичного забезпечення.

Запропонований підручник «Українська мова для іноземців. Практикум» є другою (зміненою і доповненою) версією. Його автори ставлять собі за мету допомогти іноземцям, які прагнуть удосконалити рівень А2 й опанувати рівень В1-В2, сформувати високий рівень мовної компетентності в розмовно-побутовій, професійній та науковій сферах комунікації.

Підручник укладено із врахуванням кредитно-модульної системи навчання. Курс загалом складається з 8 модулів, які включають 17 розмовних тем («Я і моя сім'я», «Житло», «Сфера послуг (Ресторан. Торгівля. Банк, Лікарня. Перукарня. Готель. Вокзал. Пошта)», «Наукові відкриття», «Традиції України» та інші); розширений українсько-англійський словник; запитання до текстів; ілюстрації; таблиці для вивчення граматики української мови, а також різнотипні вправи на закріплення теоретичних знань та комунікативних навичок.

До кожної теми дібрано засоби стилістичного увиразнення мовлення: епітети, синоніми, антоніми, фразеологізми, які розкривають багатство української мови. Для читання адаптовано тексти, які характеризуються високим рівнем інформативності, завдяки їм іноземці дізнаються про визначних українців: Анну Ярославну (королеву Франції), Тараса Шевченка, Івана Пулюя, Євгена Патона, Миколу Сядристого, Сергія Бубку та інших.

У підручнику також наявні завдання, розроблені на основі текстів українських пісень («Червона рута», «Люблю цей світ», «Біля тополі», «Все буде добре» та ін.), за допомогою яких можна не лише урізноманітнити процес аудіювання, а й розширити знання слухачів про українську культуру. Завдання такого типу покликані не лише збагатити світогляд іноземних студентів, а й поглибити їхні знання з графеміки, орфографії та орфоепії української мови.

Граматичний матеріал у підручнику подано у вигляді коротких інформаційних довідок, таблиць, які систематизовують знання студентів щодо граматичних категорій дієслів, іменників, прикметників, числівників та займенників. Розділ «Тексти із граматичними завданнями» передбачає вдосконалити знання граматики.

У «Додатку» містяться корисні мовні формули, які стануть у пригоді тоді, коли іноземець захоче висловити власну думку, обурення чи вимогу, попросити про пораду, зробити комплімент.

Структура підручника продумана та вмотивована потребами навчального процесу. Більшість модулів побудовано за такою схемою:

- розмовна тема;
- словник (українська та англійська мови);
- запитання до теми;
- комунікативно-граматичні вправи на закріплення вивченого матеріалу;
- граматичний блок;
- засоби стилістичного увиразнення мовлення.

Загалом пропоноване видання стане корисним англомовним іноземцям, які вже опанували початковий рівень української мови (А1–А2), студентам-іноземцям вищих навчальних закладів, викладачам української мови як іноземної, російськомовним громадянам різних країн, українцям, які народилися та проживають поза межами України, а також тим, хто прагне вивчити українську мову самостійно.

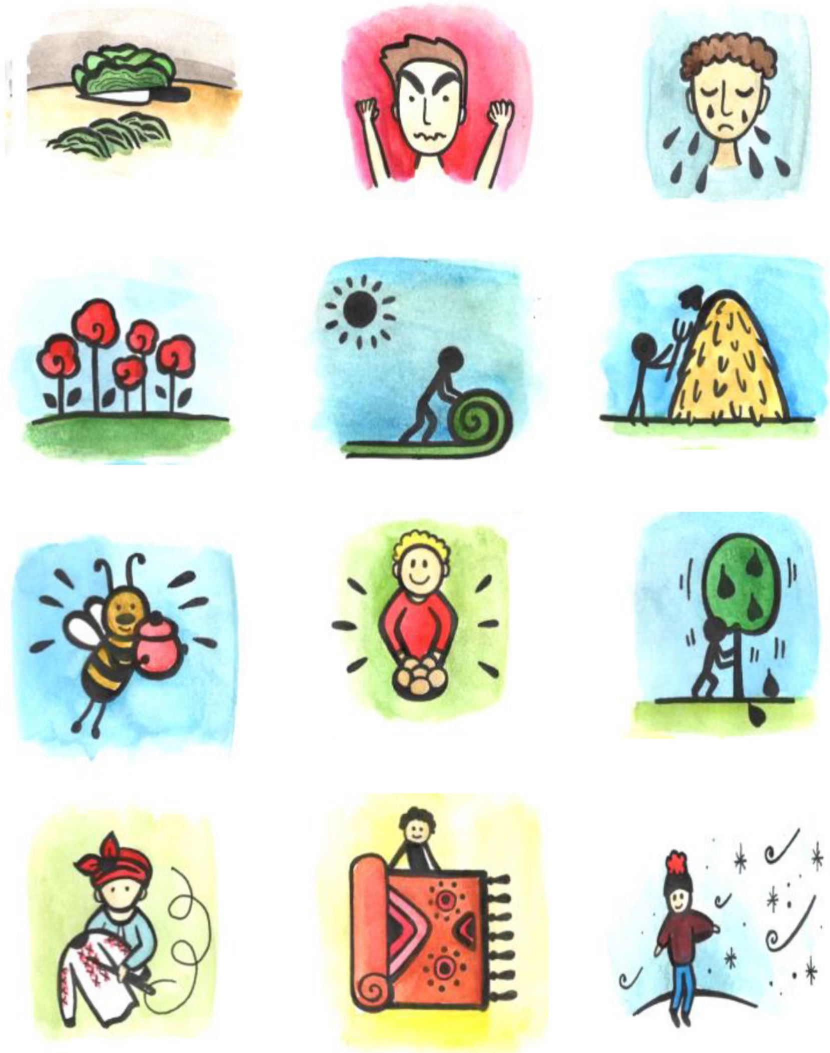
Вставте по пам'яті пропущені дієслова до вірша «Дванадцять місяців» (с. 16). З'єднайте назву місяця з відповідним малюнком

Січень ....,
Лютий ....,
Березень ....,

Квітень ....,
Травень під ноги
.... травицю,
Червень ....
сіно в копиці...

Липень медовий
бджілок ....,
Серпень чудовий
булки ....
Вересень ....
груші в садочку,

Жовтень ....
клену сорочку.
Йде листопад,
.... килими.
Грудень .... —
початок зими.

2. Тема: «Житло»

2.1. Розмовний блок

Моя квартира

Моє ім'я Паріс. Хочу розповісти про своє помешкання в Торонто. Я живу разом із батьками у великому будинку на другому поверсі. Коли заходиш до квартири, відразу опиняєшся у світлому й просторому передпокої. Біля однієї стіни — вішак з куртками , пальтами та шафа для взуття , біля іншої — телефонний столик та м'яке крісло . Прямо розташовані ванна кімната і туалет. У ванній кімнаті біля вмивальника та ванни стоїть пральна машина . Поруч — двері до кухні й вітальні, а з іншого боку, праворуч, — вхід до дитячої кімнати й спальні батьків. Вікна в нас прикрашені фіранками та шторами . Підлоги застелені теплими килимами .

У дитячій мешкаю разом із братом. Тут у нас просторо й світло. Ми маємо

два ліжка , два стільці та два комп'ютерні столи. На столах є футляри з олівцями, ручками й маркерами , фотографії в рамках, кілька зошитів та багато інших дрібниць. Лівий кут кімнати займають книжкові полиці , шафи для одягу та іграшок. Серед книг є небагато вільного місця, там у мене лежать гарні камінчики, знайдені в горах, гербарії різних рослин. Біля стіни, праворуч, стоїть акваріум і тумба для телевізора.

Поруч розташована спальня. Посередині кімнати — велике двоспальне ліжко, обабіч — два нічні столики, на них лампи з синіми абажурами , у кутку, що праворуч, — шафа-купе. На стіні висить красива картина тернопільської художниці Олесі Гудими. Над ліжком маємо невеличку люстру. Стіни тут блакитного кольору.

Наша вітальня — це затишне й величезне приміщення. Мені дуже подобається облаштування цієї кімнати. Перед вікном стоїть чималий диван . На ньому проводжу багато часу: сплю, читаю, слухаю музику, спілкуюся з друзями, п'ю чай. Біля дивана є стіл . Він зручний, має багато шухляд і одну тумбу. З обох сторін стола розміщені два м'які крісла . Стіни у вітальні персикового кольору. На них висять полиці з книгами . У вітальні є старовинний комод із червоного дерева. На нього я поскладав сувеніри, валентинки і колекцію старовинних годинників .

Кухня, думаю, надто мала для нашої сім'ї. Тут кухонний гарнітур: стіл, стільці, тумби, сервант із посудом. Біля стіни вмонтовано умивальник та газову плиту . Коло іншої стіни стоїть холодильник , а на тумбі — мікрохвильова піч. Ті двері, що ліворуч, ведуть на балкон.

Ось таке наше помешкання в Торонто. У гуртожитку, що в Тернополі, мені бракує домашнього комфорту. Приїжджайте до нас у гості й переконайтесь, як у нас затишно.

Тематична лексика

абажур — lampshade
балкон — balcony
ванна — bath
ванна кімната — bathroom
вигляд — appearance
вішак — hanger
вхід до приміщення — doorway
газова плита — gas cooker
дах — roof
дзеркало — mirror
диван — sofa
вітальня — living-room
кабінет — study
килим — carpet
книжкова шафа — bookcase
комод — chest of drawers
м'яке крісло — armchair
кухня — kitchen
ліжко — bed
люстра — chandelier
меблі — furniture
мікрохвильова піч — microwave

Рецепт українського борщу — однієї з найпопулярніших страв української кухні. На 3 літри страви вам знадобляться такі **інгредієнти:**

бульйон або вода — 2, 5 (л) ,

буряки — 150 (г) ;

капуста білокачанна — 200 (г) ;

картопля — 210 (г) ;

квасоля — 20 (г) ;

морква — 30 (г) ;

олія — 20 (г) ;

оцет 3 % — 10 (г) ;

перець солодкий — 25 (г) ;

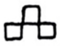
петрушка (корінь) — 20 (г) ;

помідори — 2 шт ;

або томатне пюре — 50 (г) ;

сметана — 100 (г) ;

цибуля ріпчаста — 35 (г) ;

цукор — 10 (г) ;

часник — 4 (г) .

Рецепт борщу

Інгредієнти

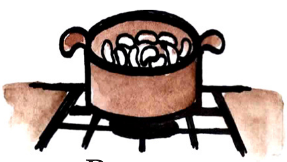
Доберіть відповідні прикметники до рецепту борщу

М'ясний, великий, дрібний, гарячий, оливкова або соняшникова олія, золотистий, грубий, свіжий, білокачанна, зелений, ароматний, смачний.

Готуємо (який?) ___________________ бульйон. Відварюємо квасолю. Беремо три (які?)____________ картоплини. Ріжемо на кубики. Кидаємо її в готовий бульйон. Моркву і цибулю нарізаємо (якою?) __________________ соломкою. Усе це кидаємо на (яку?)_______________ сковорідку і заливаємо (якою?)_____________ олією. Смажимо до (якого?)____________________ кольору. Вкидаємо натертий на (якій?)_________________ тертці буряк і порізаний на кубики (який?)_________________ помідор. Тушкуємо все це 10 хвилин. Додаємо в сковорідку трохи томатної пасти і сметани. Коли наші овочі готові, а **в сусідів від аромату аж слинка тече**, поміщаємо овочі до каструлі з бульйоном. Додаємо дрібку цукру, чайну ложку солі, столову ложку винного оцту, відварену квасолю, (яку?)________________ капусту.
Варимо ще декілька хвилин. Посипаємо (яким?)__________ кропом і петрушкою. Борщ вдався (яким?)__________________.
Їжте на здоров'я! Смачного!

Готувати

Варити

Порізати

Смажити

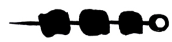
Поєднайте вирази

У ресторані я можу замовити	одну пляшку дві пляшки **одну склянку** дві склянки два келихи (бокали) порцію філіжанку чашку два шматки кусень	сухого холодного **свіжого** газованої гарячого чорної зеленого смаженого відвареної овочевого м’ясного білого печеної солодкого	вина пива **соку** води супу кави чаю м’яса телятини салату хліба картоплі торта

Зразок

У ресторані я можу замовити одну склянку свіжого соку.

Відшукайте назви страв

і	п	о	**д**	**е**	**с**	**е**	**р**	**т**	н	с		1. десерт
к	а	м’	я	с	о	р	т	с	л	и		2.
у	г	о	я	є	ш	н	я	о	с	к		3.
ц	з	и	л	у	ф	о	с	у	п	т		4.
н	а	м	л	и	н	ц	і	л	и	т		5.
п	е	ч	е	н	а	в	р	и	б	а		6.
є	к	а	в	а	р	ш	а	л	о	м		7.
м	о	с	п	а	г	е	т	і	ч	у		8.
з	е	л	е	н	и	й	т	ч	а	й		9.
м	о	п	і	ц	а	р	е	л	л	я		10.
к	а	р	т	о	п	л	я	в	н	а		11.
в	а	з	о	с	а	л	а	т	н	и		12.
с	о	ш	а	ш	л	и	к	л	о	м		13.

Граматичний блок. Майбутній час дієслів

Вид	Дієвідміна	Число	Особа	Закінчення	Дієслова
Доконаний					**піти**
		Одн.	1 2 3	**-у, -ю** **-еш, -єш** **-е**, -є	піду підеш піде
	I	Множ.	1 2 3	**-емо, -ємо** **-ете, -єте** **-уть, -ють**	підемо підете підуть
					прилетіти
		Одн.	1 2 3	**-у, -ю** **-иш** **-ить**	прилечу прилетиш прилетить
	II	Множ.	1 2 3	**-имо** **-ите** **-ать, -ять**	прилетимо прилетите прилетять
Недоконаний					**читати**
		Одн.	1 2 3	**буду** **+інфінітив** **будеш** **буде**	буду читати будеш читати буде читати
	I і II	Множ.	1 2 3	**будемо** **+інфінітив** **будете** **будуть**	будемо читати будете читати будуть читати
		Одн.	1 2 3	**інфінітив** **-+ -му** **+ меш** **+-име**	читатиму читатимеш читатиме
	I і II	Множ.	1 2 3	**інфінітив** **+-мемо** **+ мете** **+муть**	читатимемо читатимете читатимуть

Запишіть речення, поставте слова, які стоять у дужках, у відповідній часовій формі (у теперішньому і майбутньому часі)

1. Уранці ми ……………… (снідати). 2. Удень я ………………, а батьки ……………… (навчатися, працювати). 3. Студенти ……………… українську мову (вивчати). 4. Вони вже добре ……………… українською (говорити). 5. Ви ……………… , де він ……………… (знати, працювати)?

6. Коли викладач ……………… правило, студенти ……………… вправи (повторювати, писати). 7. Я люблю ……………… (читати). 8. Ти ……………… телевізор ввечері? — Ні, ввечері я ………………… (дивитися, гуляти). 9. Друзі ………………… у теніс (грати). 10. Петро ………………… радіо, а я не ………… радіо (слухати, любити). 11. Діти ще не ………… (спати). 12. Що ви ………………… завтра (робити)? 13. Ми не ………………… урок (розуміти). 14. Ти ……………текст? Ні, я ……………… лист (писати, перекладати).

Виконайте вправу за зразком

Зразок

Студенти, вивчати українську мову, завтра.

Коли студенти **будуть вивчати** українську мову?

Вони **вивчатимуть / (будуть вивчати)** українську мову **завтра**.

1. Батьки, неділя, відпочивати, на дачі. 2. Мама, слухати концерт, завтра ввечері. 3. Ми, дивитися фільм, ввечері. 4. Джон та Джоанна, оглядати місто, вранці. 5. Рональд, обідати, після занять. 6. Чарльз, писати диктант, завтра. 8. Ви, купувати книжки, п’ятниця. 9. Марія, писати лист, після обіду. 10. Дівчинка, співати пісню, на концерті.

Запишіть речення у формі майбутнього часу (обидві форми). Іменники замініть займенниками. Скористайтесь зразком

Зразок

Вітя і Юля вивчали українську мову. Вони вивчатимуть (будуть вивчати) українську мову.

1. Оксана вчить урок.______________________________________
2. Я і мама повторюємо слова пісні.________________________
3. Максим відповідає на питання.___________________________
4. Викладач питає, а студенти відповідають.________________
5. Віктор та Уляна пишуть вправи.__________________________
6. Сюзанна читає новий текст._______________________________
7. Ви вивчали українську мову?_____________________________
8. Леся говорила англійською мовою._________________________
9. Я не розумів китайської мови.___________________________
10. Маркес писав листи іспанською мовою.___________________
11. Ти слухав радіо.____
12. Ти дивилася вчора балет?_________________________________
13. Тато працював, а мама відпочивала.______________________
14. Назар готував сніданок. __________________________________
15. Що робили студенти після занять?________________________

Комунікативна ситуація: уявіть, що ви прийшли до каси залізничного вокзалу для того, щоб придбати квиток

1. Привітайтеся.
2. Запитайте, чи можна купити квиток до конкретного міста.
3. Скажіть дату і час, на які вам потрібен квиток.
4. Запитайте, чи є можливість узяти квиток із місцем на нижній (верхній) полиці, на початку (у середині, у кінці, збоку) вагона.
5. Перепитайте, чи ви правильно зрозуміли.
6. Подякуйте.

4.7. Тема: «Перукарня»

У перукарні

Мене звати Марія. Сьогодні я хочу змінити зовнішній вигляд. Для цього треба піти до перукарні. Варто підрівняти волосся, зробити манікюр і педикюр. У перукарні чомусь багато людей. Я не знала, що можна попередньо записатися. Довелося трохи зачекати.

Перукар помила мені голову. Трохи підстригла волосся. Після цього нанесла пінку на всю довжину волосся. Уклала його феном. Мені це сподобалося. Манікюр і педикюр я не встигла зробити сьогодні, тому записалася на завтра.

Лексика до теми «У перукарні»

бажати — to wish
брови — eyebrows
вкласти (волосся) — to make hair
волосся — hair
зачекати — to wait
зачіска — hairdo
зробити манікюр / педикюр — to have manicure / pedicure done
корекція — correction
макіяж — makeup
мені потрібно — I need
мити — to wash
нафарбувати (нігті) — polish (nails)
нігті — nails
перукарня — hairdresser's
підрівняти / підрізати — to trim
підстригти — to cut
пірсинг — piercing
поголити — to shave
проколоти — to pierce
салон — salon
стрижка — haircut
татуаж — tattoo
татуювання — tattoos
трохи — some
чекати — to wait

Завдання

Прочитайте цей текст ще раз. Змініть виділені дієслова так, щоб утворилася форма чоловічого роду 3-ї особи однини.

Наприклад: помила → **помив**.

Запитання до тексту

1. Куди необхідно піти для того, щоби поправити зачіску?
2. Чому Марія пішла до перукарні?
3. Чи була в перукарні черга?
4. Що встигла зробити Марія в перукарні?
5. Коли Марія піде робити манікюр і педикюр?

Поєднайте частини виразів

<table>
<tr><td rowspan="5">У перукарні (салоні краси)</td><td rowspan="5">можна</td><td>підрівняти, підстригти
(підрізати)
пофарбувати
вкласти </td><td rowspan="4">що?</td><td>волосся</td></tr>
<tr><td>зробити</td><td>манікюр
педикюр
татуаж
макіяж
татуювання
маску
епіляцію
зачіску </td></tr>
<tr><td>проколоти</td><td>вуха </td></tr>
<tr><td>нафарбувати, підрізати,
підпиляти, наростити</td><td>нігті </td></tr>
<tr><td>зробити корекцію</td><td>чого?</td><td>брів
вій </td></tr>
</table>

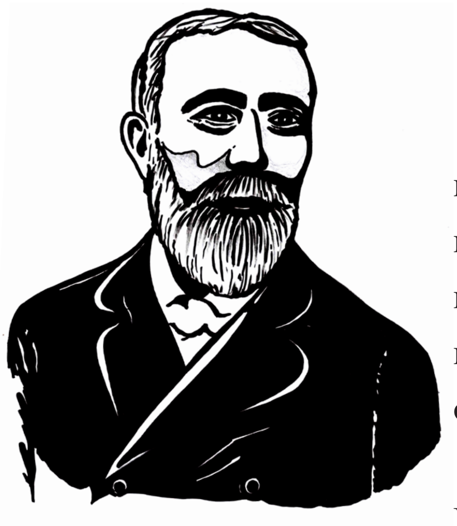
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6

8. Тема: «Іван Пулюй»

8.1. Розмовний блок

Іван Пулюй — винахідник Х-променів

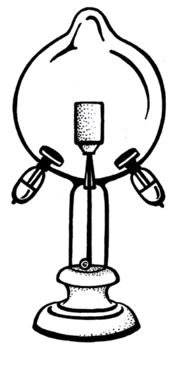
Нема більшого гонору для інтелігентного чоловіка,
як берегти свою і національну честь
та без нагороди вірно працювати
для добра свого народу,
щоб забезпечити йому кращу долю.
Іван Пулюй

Іван Пулюй — визначний фізик і електротехнік, винахідник і громадський діяч. Автор близько 50 наукових праць українською, німецькою та англійською мовами. Перекладач Біблії. Володів 15-ма імоземними мовами, зокрема грецькою, латинською та староєврейською.

Іван Пулюй народився 2 лютого 1845 р. в селі Гримайлів (тепер Гусятинського району Тернопільської області). У 1864 році юнак із відзнакою закінчив Тернопільську гімназію й для продовження освіти пішки вирушив до столиці Австро-Угорщини. Потім він навчався та працював у Відні. Зокрема, був доцентом Віденського університету, викладав фізику в Хорватії, працював професором німецького Празького політехнічного інституту, був навіть ректором цього закладу.

У Празі І. П. Пулюй установив першу в Європі електростанцію на змінному струмі. Винайшов конструкцію телефонних станцій і абонентних апаратів, очолив розробку схеми будівництва електричного трамвая. За ці досягнення Цісар Франц-Йосиф іменував Івана Пулюя Радником Двору, нагородив його Лицарським Хрестом.

У Відні доктор Пулюй винаходить так звану «лампу Пулюя» — прилад, який створював невидиме випромінювання — Х-промені. На світовій електротехнічній виставці в Парижі 1881 р. прилад Івана Пулюя був нагороджений срібною медаллю. Але згодом ці промені назвали рентгенівськими, адже німецький учений, який був учнем Івана Пулюя, Вільгельм Рентген запатентував цей прилад як власний винахід.

Альберт Ейнштейн, дізнавшись про історію з Х-променями, сказав Пулюєві: «Не можу Вас нічим утішити, що відбулося, того не змінити. Хай залишається при Вас сатисфакція, що і Ви вклали свою частинку в епохальне відкриття. Хіба цього мало? А якщо на тверезу голову, то все має логіку. Хто стоїть за вами, **русинами**, — яка культура, які акції? Прикро Вам це слухати, але куди подінешся від своєї долі? А за Рентгеном — уся Європа». Відповідь Пулюя була така: «Що повинне відбутися — відбудеться обов'язково, і те, що відбудеться, буде якнайкращим, тому що така воля Господня!».

Невідомо, якими були стосунки Пулюя і Рентгена після 1896 року. Чи спілкувалися вони? За деякими джерелами, усі особисті листи Івана Павловича після його смерті залишилися в доньки Наталії, яка, опинившись в СРСР, безслідно зникла в сталінських таборах. Вільгельм Рентген у своєму заповіті розпорядився знищити всі свої записи, які стосувалися відкриття Х-променів, що і було зроблено.

Серед учених-фізиків XIX століття Пулюй користувався заслуженим авторитетом і визнанням, але чому наукова громадськість не «помітила» його відкриття, зробленого на 14 років раніше від Рентгена, досі не зрозуміло.

Помер Іван Пулюй 31 січня 1918 року в Празі, де і похований.

Тематична лексика

абонентний — subscriber
антикатод — anode
апарат — apparatus
атом — atom
безслідно — without a trace
берегти — to keep
Біблія — Bible
відзнака — honours
вдосконалений — perfected
взаємодія — interaction
визначний — prominent
винайдений — invented
винахідник — inventor
випромінювання — radiation
вирушати — to start
виставка — exhibition
виявити — to reveal
вмонтований — integrated
внесок — contribution
володіти — to possess
встановлений — set
газ — gas
генерувати — to generate
гонор / честь — honor
громадський діяч — public figure
дисертація — thesis
дослідження — research
еквівалент — equivalent
експонування — exhibits
екран — screen
електротехнік — electrician
забезпечувати — to provide
заряджений — charged
захищати — to protect
змінний — variable
зникати — to disappear

ітелігентний — itellectual
катодний — cathodic
конструкція — construction
концентрація — concentration
критик — critic
Лицарський Хрест — Knight's Cross
ліхтар — lantern
нагорода — award
невидимий — invisible
невиразний — vague
негативно — negatively
неможливий — impossible
нитка розжарення — filament yarn
опанувати — to master
особливість — peculiarity
патент — patent
перекладач — interpreter
переносний — portable
пішки — on foot
пластинка — plate
повернення — return
померти — to die
похований — buried
прилад — device
приписано — attributed
продемонструвати — to demonstrate
промінь — ray
результат — result
рентгенографія — radiography
розжарювання — incandescence
розробка — elaboration
розтягуватися — to stretch
сатисфакція — satisfaction
свідчення — evidence
скелет — skeleton
скептично — skeptical
скоротити — to reduce
смерть — death
стосуватися — to concern
струм — current
трубка — tube
удосконалення — improvement
ухилятися — to avoid
Х-промені — X-rays
хірургія — surgery
частинка — particle
чіткість — clearness
шпилька — pin

Завдання

Прочитайте цей текст ще раз. Змініть виділені дієслова так, щоби утворилася форма теперішнього часу.

Наприклад: працював → **працює**.

Запитання до тексту

1. Що вам відомо про Івана Павловича Пулюя?
2. Коли і де народився Іван Пулюй?
3. Де навчався Іван Пулюй?
4. За які досягнення Цісар Франц-Йосиф іменував Івана Пулюя Радником Двору і нагородив його Лицарським Хрестом?
5. Яке значення має наукове відкриття Х-променів?
6. Що сказав Пулюєві Альберт Ейнштейн, коли дізнався про те, що відкриття Х-променів присвоїв собі Рентген?
7. Хто вперше у світовій практиці зробив знімок скелета?
8. Про що йшлося в заповіті Вільгельма Рентгена?
9. Коли і де помер Іван Пулюй?

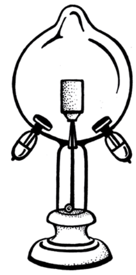
ВНЕСОК ІВАНА ПУЛЮЯ В СКАРБНИЦЮ СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ

Переклад Біблії
Івана Пулюя, Пантелеймона
Куліша, Івана Нечуя-Левицького
вперше надруковано в 1903 році

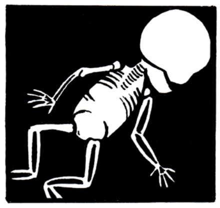
«Катодна лампа»
Івана Пулюя

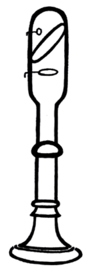
Іван Пулюй вдосконалив
лампу розжарювання в 1884 р.

Один із перших знімків
Івана Пулюя (1895 р.).
Рука його доньки Наталі

У 1896 р. І. Пулюй зробив
перший у світі знімок
організму дитини

Креслення «Лампи Пулюя».
На світовій виставці в Парижі
в 1881 р. цей прилад був
нагороджений срібною медаллю

8.2. Вправи на закріплення лексичного мінімуму

8.2.1. Поєднайте частини речень

Тернопільський національний технічний університет має	в ТНТУ у ІІ корпусі на другому поверсі.
Музей імені Івана Пулюя розташований	належить Іванові Пулюєві.
Іван Пулюй є автором близько	ім’я Івана Пулюя.
Відкриття Х-випромінювання	15 іноземних мов, зокрема грецьку, латинську та староєврейську.
Нобелівську премію за наукове відкриття Х-випромінювання вручили	«лампа Пулюя», лампа розжарювання нової конструкції, переносний шахтарський ліхтар, електростанція на змінному струмі, конструкція телефонних станцій і абонентних апаратів, електричного трамвая, Х-випромінювання.
Іван Пулюй знав	викладача, професора, декана, завідувача кафедри, ректора, державного радника з електротехніки.
Іван Пулюй обіймав посади	Вільгемові Рентгену, а не Іванові Пулюю.
Відомі винаходи Івана Пулюя – це	50 наукових статей українською, німецькою та англійською мовами.

8.2.2. Відшукайте слова (по горизонталі)

м	**л**	**а**	**м**	**п**	**а**	р	с	и	т	е	т	у		1.	лампа
и	т	X-	п	р	о	м	е	н	і	в	и	п		2.	
п	с	к	о	н	с	т	р	у	к	ц	і	я		3.	
у	к	о	н	ц	е	н	т	р	а	ц	і	я		4.	
о	р	е	н	т	г	е	н	у	ю	м	т	а		5.	
п	к	п	а	т	е	н	т	е	р	п	а	н		6.	
в	а	н	т	и	к	а	т	о	д	и	р	е		7.	
а	п	л	а	т	и	н	а	г	о	л	у	є		8.	
м	у	з	н	і	м	о	к	у	л	а	н	в		9.	
к	е	к	с	п	е	р	и	м	е	н	т	о		10.	

8.1.3. Засоби стилістичного увиразнення мовлення
Епітети

Слово	Запитання	Епітет	
		Українська мова	Англійська мова
відкриття	Яке?	епохальне значуще велике вагоме наукове цікаве несуттєве приголомшливе банальне сенсаційне гучне нетипове скандальне смішне надзвичайне	epochal significant large weighty scientific interesting minor stunning banal sensational loud not typical scandalous funny extraordinary

Синоніми

Експеримент — дослід, наукове досягнення.

Очолювати — керувати, управляти.

Привласнювати — присвоїти, забрати.

Антоніми

нетиповий — стандартний
простий — складний

Фразеологізми

Бистрий на розум — здатний швидко міркувати, думати.

Бідний (небагатий) на розум — нерозумний.

Братися за розум — ставати розсудливішим, розумнішим.

Ловити себе на думці — усвідомлювати, розуміти щось.

І на думці не було — 1) зовсім, ніколи не думати про що-небудь; 2) зовсім не знати чогось, не здогадуватися про що-небудь; 3) не виявляти наміру, бажання, не збиратися щось робити.

Завдання на основі тексту пісні «Люблю цей світ»

Прослухайте пісню. Вставте пропущені літери. Перекладіть.

ЛЮБЛЮ ЦЕЙ СВІТ

1. Люблю ц__й св__т за те, що в н__му _ д_т_.____________________
Люблю ц_й св_т за т_, що сонц_ с__. ___________________________
Люблю ц_й св_т за т_, що можу рад_т_. ________________________
Люблю ц_й св_т за те, що в н__му _ я. __________________________

Приспів

Бог дару_ сонц_ нам ясн_, _______________________________
Бог дару_ зор_ пр_красн_, _______________________________
Бог дару_ н_бо блак_тн_ _______________________________
І волошк_ син_ у ж_т_. ____________________________________

Бог дару_ друз_в, род_ну, _______________________________
Бог дару_ щаст_ хв_л_ну, _______________________________
Тільк_ тр_ба це р_зум_т_ _______________________________
І хв_л_н_ кожн_й рад_т_. _______________________________
Т_льк_ треба це р_зум_т_ ________________________________
І завжд_ рад_т_. ____________________________________

2. Люблю ц_й св_т за те, що в н__му є мама. ___________________
Люблю ц_й св_т за те, що в н__му є __. ________________________
Люб_ть і в_, люб_ть ц_й св_т так само, ________________________
І буде в_н л_бов'ю нашою ц__сти. ____________________________

3. Люблю ц_й св_т за т_, що ма_ й не ма_, ____________________
Люблю цей св__т за т_, що можу люб_т_. ______________________
Люблю цей св_т за т_, що п_сню сп_ва__. ____________________
Люб_ть цей св_т, бо т_льки так м_ змож_м ж_ть. _____________

Граматичний блок. Орудний відмінок

Орудний відмінок вживається:

— для позначення предмета, яким виконують дію. Наприклад: хлопчик малює квіти (чим?) червоним олівцем.

— для позначення засобу пересування. Наприклад: я полечу в Париж (чим?) літаком.

— після прийменників **з (із, зі), за, між, над, під, перед**. Наприклад: мій батько завжди п'є каву з (чим?) цукром. Марина піде завтра на концерт «Океану Ельзи» з (ким?) друзями.

— після дієслів: **керувати, захоплюватися, милуватися, займатися, цікавитися.** Наприклад: Віктор займається (чим?) спортом.

— після прикметників: **задоволений, стурбований**. Наприклад: мій кіт задоволений (чим?) своїм життям.

— після дієслова **бути, стати.** Наприклад: незабаром Максим буде (ким?) актором.

Орудний відмінок іменників

Рід	**Називний відмінок** (хто? що?)	**Орудний відмінок** (ким? чим?)
Ч.р.	**-[] (-и)** будинок (будинки) **-ж, -ч, -ш, щ, -р (-і)** плащ (плащі) **-ь (-і)** кінець (кінці) **-й(-ї)** край (краї)	**-ом (-ами)** будинком (будинками) **-ем (-ами)** плащем (плащами) **-ем (-ями)** кінцем (кінцями) **-єм (-ями)** краєм (краями)
Ж.р.	**-а (-и)** країна (країни) **-я (-і)** кишеня (кишені) **-ія (-ії)** талія (талії)	**-ою (-ами)** країною (країнами) **-ею (-ями)** кишенею (кишенями) **-єю(-ями)** талією (таліями)
С.р.	**-о(-а)** літо (літа) **-е(-я)** явище (явища)	**-ом (-ами)** літом (літами) **-ем (-ями)** явищем (явищами)